

## طرح نظارت شرعی بر ذبح و صید

### مرحله اول

مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۷/۱۱/۱۶

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۷/۱۱/۳۰

ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی موظف است با استفاده از نیروها، امکانات و ظرفیتهای موجود، بر اساس مأموریتهای محوله و حیطة جغرافیایی، امکان اعمال نظارت بر ذبح شرعی را توسط حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی کشور فراهم نماید.

### الف - نظرات مخالف

- بر اساس نامه حوزه نمایندگی ولی فقیه در جهاد کشاورزی به شورای نگهبان، به استناد نظر رهبر معظم انقلاب، تاکنون نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی متکفل نظارت بر ذبح شرعی بوده است؛ لکن در این ماده، بدون لحاظ نظر رهبر انقلاب، این وظیفه به نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی منتقل گردیده است و به همین جهت دارای ایراد می‌باشد.

- هر چند که نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی منصوب نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی است، لکن ذکر نام حوزه نمایندگی فقیه در سازمان دامپزشکی ممکن است شائبه استقلال این حوزه را از حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی ایجاد کند و نوعی اصالت به حوزه مذکور اعطا کند در حالی که اصالت متعلق به حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی است.

### ب - نظرات موافق

- با توجه به اینکه مستند تفویض نظارت بر ذبح شرعی از سوی رهبر انقلاب به حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی، به ضمیمه نامه ارسال نشده است، نمی‌توان این ماده را صریحاً مغایر با موازین شرع یا قانون اساسی اعلام کرد.

- کلیه افرادی که به عنوان حوزه نمایندگی ولی فقیه در دامپزشکی فعالیت می‌کنند، منصوب نماینده ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی هستند و در واقع از نماینده ولی فقیه

در وزارت جهاد کشاورزی سلب اختیار نشده است؛ فلذا ایرادی بر این ماده وارد نیست.

ماده ۵- دولت موظف است اعتبارات مورد نیاز این قانون را از محل اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی (سازمان دامپزشکی کشور) در ردیف خاصی همه ساله در بودجه سالانه تأمین و منظور نماید.

#### الف - نظر مخالف

- از آنجا که اصل ۷۵ قانون اساسی مجلس را مکلف کرده تا محل اعتبار افزایش هزینه‌های عمومی را «تأمین» کند، و با توجه به اینکه این ماده صرفاً دولت را مکلف کرده است تا هزینه‌های مربوطه را در بودجه‌های سالیانه لحاظ نماید و در واقع محل اعتبار را تعیین کرده است و نه تأمین، است، فلذا این ماده مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

#### ب - نظر موافق

- از آنجا که در این ماده، هزینه اضافی ایجاد نکرده و تنها اعلام کرده هنگامی که دولت بودجه سالرا که تنظیم می‌کند، هزینه‌های مربوط به این نظارت شرعی را نیز مورد توجه قرار دهد.

#### ج - تصمیم شورا

ماده ۵، با رأی موافق، مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۷- حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی برای اجراء دقیق این قانون موظف به انجام اقدامات زیر است:

الف - آموزش و تعیین صلاحیت و وظایف و به‌کارگیری ناظران شرعی و ارزیابی عملکرد آنان در دوره‌های زمانی.

ب - تعیین صلاحیت ذابحین و صیادان و ارتقاء سطح آموزشی مرتبط با وظایف آنان.

ج - تعیین ضوابط مربوط به نحوه استفاده حلال از اجزاء حیوانات حرام گوشت و منافع محله اجزای حرام حیوانات حلال گوشت و آبزیان حرام وفق فتاوی مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلید و فقه اهل سنت (در جاهایی که طبق قانون باید فقه اهل سنت رعایت شود) برای داخل و خارج از کشور.

**الف - نظرات مخالف**

- از آنجا که اصل ۱۲ قانون اساسی مذهب جعفری اثنی عشری را به عنوان مذهبی رسمی کشور تلقی کرده است و سایر مذاهب رسمی را تنها در احوال شخصی آنها ملاک اعتبار دانسته است، فلذا ذبح حیوانات بر اساس فقه اهل سنت، مغایر با قانون اساسی است.

- تعیین وظایفی غیر از آنچه رهبر معظم انقلاب برای حوزه نمایندگی ولی فقیه تعیین کرده اند، توسط مجلس شورای اسلامی، تصرف در اختیارات معظم له و مغایر با شرع و قانون اساسی است. چنانچه در ذیل ماده، بر لزوم کسب اذن مقام معظم رهبری تأکید می‌شد، این ماده فاقد ایراد بود.

- تعیین صلاحیت ذابحین به نوعی دارای ماهیت تقنین است و به همین جهت سپردن این مسأله به حوزه نمایندگی ولی فقیه، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

- با توجه به تفاوت فتاوی مراجع عظام تقلید در خصوص احکام صید، مشخص نیست مراد بند(ج) مبنی بر لزوم رعایت این فتاوی، عمل به احتیاط است، یا آنکه عمل به فتاوی هر یک از فقهاء کفایت می‌کند؟ مراجع حی یا میت؟ حکم مواردی که فتاوی مراجع در تضاد با یکدیگر هستند چیست؟ به همین جهت، ذیل این بند دارای ابهام است.

- از آنجا که اصل ۱۶۷ قانون اساسی قاضی را مکلف کرده تا حکم هر قضیه را ابتدا در قوانین مدون بیابد، و در صورت نیافتن حکم آن حق رجوع به منابع فقهی دارد، این مسأله قابل استنباط است که قانون باید ملاک عمل باشد و نه فتاوی فقهی مراجع. بر این اساس، ارجاع بند مزبور به فتاوی مراجع تقلید، مغایر با قانون اساسی می‌باشد.

- از آنجا که تعیین ضوابط ذبح شرعی و نحوه استفاده حلال از اجزاء حیوانات حرام گوشت، دارای ماهیت تقنینی است و آیین‌نامه و ضوابط اجرایی تنها بر اساس متن قانون قابل اجراست، فلذا واگذاری تعیین ضوابط بر اساس فتاوی مراجع، در واقع واگذاری امر تقنین به دیگری بوده و مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

**ب - نظرات موافق**

- با توجه به خروج موضوعی اصل ۱۶۷ قانون اساسی نسبت به محتوای ماده فوق، و اختصاص آن به امور قضائی، ایراد مغایرت با قانون اساسی موجه نیست.

- ملاک قرار دادن فتاوی مراجع، به جهت آنکه تعیین معیار از سوی قانون بوده است، مغایرتی با اصل ۸۵ قانون اساسی ندارد.

- بی تردید در اصول متعدد قانون اساسی، شرع بالاصاله به عنوان یکی از منابع حقوقی تلقی شده است و نه بالعرض. تنها در برخی اصول قانون اساسی تصریح شده است که اعمال برخی امور - نظیر اعمال مجازات و وضع مالیات - منحصر به وجود قانون مصوب مجلس شورای اسلامی است.

- ماده فوق در مقام تعیین ضابطه یا تقنین نیست، بلکه صرفاً راهکار بیان احکام شرعی برای مردم و بر اساس رساله‌های عملیه را تبیین کرده است و به همین جهت هیچ‌گونه مغایرتی با اصل ۸۵ قانون اساسی ندارد.

### ج - تصمیم شورا

ماده ۷، به جهت مداخله در امور ولی فقیه، با ۷ رأی موافق، مغایر با اصل ۱۱۰ قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۸- ناظران شرعی در حکم ضابطین قضائی محسوب گردیده و موظفند از موارد خلاف شرع موضوع این قانون جلوگیری نموده و مراتب را جهت رسیدگی به مراجع صالح قضائی از طریق دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی ابلاغ و اجراء نمایند.

تبصره - وظیفه ناظران شرعی براساس دیدگاهها و نظرات فقهی مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلید ابلاغ می‌شود.

### الف - نظر مخالف

- تعیین وظایفی غیر از آنچه رهبر معظم انقلاب برای حوزه نمایندگی ولی فقیه تعیین کرده اند، توسط مجلس شورای اسلامی، تصرف در اختیارات معظم له و مغایر با شرع و قانون اساسی است. چنانچه در ذیل ماده، بر لزوم کسب اذن مقام معظم رهبری تأکید می‌شود، این ماده فاقد ایراد بود.

### ب - نظر موافق

- نظری ابراز نشد.

### ج - تصمیم شورا

ماده ۸، به جهت مداخله در امور ولی فقیه، با ۷ رأی موافق، مغایر با اصل ۱۱۰ قانون اساسی شناخته شد.

### نظریه مرحله اول شورای نگهبان<sup>(۱)</sup>

ماده (۵) از این جهت که موجب افزایش هزینه عمومی می‌شود و طریق جبران آن مشخص نگردیده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی شناخته شد.  
اطلاق مواد (۷) و (۸) از این جهت که بدون اذن، نماینده ولی فقیه را موظف به اموری می‌کند، مغایر اصل ۱۱۰ قانون اساسی شناخته شد.

#### مرحله دوم

مصوبه اصلاحی مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۷/۱۲/۱۴

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۷/۱۲/۲۶

ماده ۵- دولت موظف است اعتبارات مورد نیاز این قانون را از محل عوارض دریافتی از کشتار دام و طیور در کشتارگاههای کشور تأمین و در ردیف خاصی همه ساله در بودجه سالانه منظور نماید.

#### - تصمیم شورا

با توجه به اصلاح به عمل آمده، ایراد شورا برطرف شده است.

ماده ۷- حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی با اذن مقام معظم رهبری برای اجراء دقیق این قانون موظف به انجام اقدامات زیر است:  
الف - ...

#### الف - نظر مخالف

- از آنجا که حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی فاقد وجود خارجی است و صرفاً افرادی از سوی حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی، در آن سازمان مشغول به کار هستند، تأسیس یک چنین تشکیلاتی در زیر مجموعه رهبری و مداخله در امور ولی فقیه، دارای ایراد شرعی و قانون اساسی است.

۱. مندرج در نامه شماره ۸۷/۳۰/۳۰۸۸۱ مورخ ۸۷/۱۲/۴ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

**ب - نظر موافق**

- با توجه به اینکه در این ماده از «حوزه نمایندگی ولی فقیه» یاد شده و نه «نماینده»، هیچ الزامی برای ولی فقیه ایجاد نشده و ساختار کنونی در زیر مجموعه وزارت جهاد کشاورزی به فعالیت خود ادامه خواهد داد.

ماده ۸- ناظران شرعی در حکم ضابطین قضائی محسوب گردیده و موظفند از موارد خلاف شرع موضوع این قانون جلوگیری نموده و مراتب را جهت رسیدگی به مراجع صالح قضائی از طریق دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی با اذن مقام معظم رهبری ابلاغ و اجراء نمایند.

**الف - نظر مخالف**

- از آنجا که حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان دامپزشکی فاقد وجود خارجی است و صرفاً افرادی از سوی حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی، در آن سازمان مشغول به کار هستند، تأسیس یک چنین تشکیلاتی در زیر مجموعه رهبری و مداخله در امور ولی فقیه، دارای ایراد شرعی و قانون اساسی است.

**ب - نظر موافق**

- با توجه به اینکه در این ماده از «حوزه نمایندگی ولی فقیه» یاد شده و نه «نماینده»، هیچ الزامی برای ولی فقیه ایجاد نشده و ساختار کنونی در زیر مجموعه وزارت جهاد کشاورزی به فعالیت خود ادامه خواهد داد.

**نظریه نهایی شورای نگهبان<sup>(۱)</sup>**

با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مصوبه مزبور مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. مندرج در نامه شماره ۸۷/۳۰/۳۱۷۹۸ مورخ ۸۷/۱۲/۲۷ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.